

Akonáhle sa začne lepšie cítiť, stačí malý podnet a vzápätí akoby sa v nej spustil mechanizmus spomínania, nie celkom istého, no azda o to zažiadanejšieho otvárania pamäti.

Historiky, ktoré už poznám naspamäť, ale aj také, ktoré počujem po prvý raz, pri vankúši má poskladaný uterák, biely, z domáceho, ručne tkaného plátna, ktovie, čo je s ňou a či ešte vôbec žije, povie s dlaňou na uteráku, k tejto historke sa rada vracia, akoby si ňou potvrdzovala možnosť drobných víťazstiev, víťazstiev pevnej vôle.

Obdobie po skončení školy v Martine, nástup do zamestnania, po ktorom tak veľmi túžila: poradňa pre tuberkulózne deti, Gelnica, malá, no útulná ambulancia, ordinovalo sa trikrát v týždni a ostatné tri dni sa chodilo do terénu, po dedinkách, menších i väčších, po stratených osadách, desiatky kilometrov peši, v letnej páľave, v jesenných dažďoch, neunavovalo ju to, celý život milovala potulky poľnými chodníkmi, lúkami, prebrala som od nej túto záľubu v chôdzi ešte v detstve, absolvovali sme spolu nespočetné prechádzky, potrebovali sme cítiť v nohách kilometre, pred očami výhľad na kopce alebo na les, vášnivé chodkyne, ona aj ja.

To povolanie ju uspokojovalo, nesmierne rada navštevovala rodiny, ona, uzavretá, s nemnohými priateľkami, ktorých počet by sa dal zrátať na prstoch jednej ruky, málovravná, akoby našla svoju reč tam, v cudzích domoch, v rodinách, kde na ňu čakávali a chceli od nej rady, pomoc. O návštevách si viedla denník, dlho opatrovala zošity so zápiskami o deťoch chorých na TBC, o rodinnej anamnéze, stratili sa, ako vravievala s lútosťou, počas vojny ostali v ktoromsi kryte.

Z nízkeho platu musela prvé roky splácať ešte aj pôžičku zo základiny Eleny Maróthy-Šoltésovej, vďaka ktorej mohla absolvovať Štefánikov ústav, no z toho, čo jej ostalo, kupovala najchudobnejším deťom ovocie, občas hygienické potreby, na ktoré by ich rodičia nemali peniaze, ustarostené matky ju v deň, keď mala prísť do dediny, čakávali už na priedomí, sťažovali sa, že ich decko už zase veľmi kašle a má aj teplotu, vstupovala do príbytkov a usilovala sa pomôcť všade, kde sa dalo.

Ktovie, či ešte vôbec žije, zopakuje a mne je jasné, že hovorí o žene, ktorá tkala biele plátno, nemala som vtedy peňazí nazvyš, ale kúpila som ho od tej ženičky, hovorí, zosypalo sa na ňu toľko nešťastia, najprv jej muža zabilo v hore, zo štyroch detí, o ktoré sa musela sama starať, dve najmladšie chytili tuberu, a akoby ani to nestačilo, pri žatve, kde bola pomáhať, jej zachytilo prsty ľavej ruky, mala len taký drobný kýptik, nik by neveril, že si všetku prácu okolo domu robí sama, aj toto plátno, povie a ukáže na uterák pri vankúši, tkala už s tým kýptikom, zakaždým sa ma spytovala, či od nej nekúpim plátno, kúpila som raz, dva razy, o kupcov bola núdza, a tak som postupne od nej zobrala celé baly hrubého plátna, a vidíš, vydržalo viac ako polstoročie.

Alebo začne spomínať na prácu v ambulancii, ako dávala do poriadku katalógy pacientov, ako sa v mnohých veciach podúčala od doktora, starého pána, výborného pneumológa, ktorý sám nakoniec zomrel na rakovinu pľúc, ale to už nepracovala v jeho ambulancii, prišla vojna, všetko sa zmenilo, vrátila sa do Brezna. Vtedy, v poradni pre tuberkulózne deti, začala pravdepodobne prvý raz v živote získavať sebedovetomie, hľadieť na seba novými očami, už nebola poľutovaniahodnou polosiroťou, ktorú príbuzenstvo vívalo po príchode z Maďarska s neskrývanými rozpakmi, ani deckom v cudzom prostredí, do ktorého sa vrátila po matkinej smrti a ktoré sa akosi zdráhalo prijať ju za svoju, a nebola už ani osamelým, uzavretým dievčaťom, v ktorom sa usadil pocit krivdy, že sa musela obetovať otcovi a bratovi, vzdať sa školy a nabráť na seba povinnosti gazdinej, ani zahanbenou, oneskorenou, riadne oneskorenou žiačkou, ktorá doháňala roky zmeškané praním montérok a pečením chleba. Konečne bola ženou so svojím povolaním, ktoré mala rada a ktoré jej prinášalo veľa radostí, už

nebola nikomu na príťaž, potrebovali ju, jej vedomosti, zručnosti, jej pokojnú, rozvážnu povahu. Stávala sa sama sebou, utvárala sa na podobu, po akej dávnejšie túžila, k akej cieľavedome roky smerovala (viš, to moje ustavičné dobiehanie).

V albume má pár fotografií aj z toho obdobia: v bielom plášti, niekde sama, niekde so starým pánom doktorom alebo s deckom, ktoré práve prišlo do ambulancie, zakaždým rovnako nakrátko ostrihané vlasy, výrazne plavé, rovnako sčesané na pravú stranu a zachytené sponkou, ruky vo vreckách plášťa, usmieva sa, z tváre jej sála spokojnosť, vyrovnanosť, možno dokonca šťastie.

Etela Farkašová: Stalo sa (ASPEKT 2005 print; ASPEKT 2019 [e-kniha](#)) – ukážka z knihy